

Мандрівний цирк сріблястої пані

Ефектна власниця мандрівного цирку фрау Ґріте переживає скрутні часи. Мало того, що її чоловік виявився авантюристом і зник безвісти, так ще й трупу доводиться від зубожіння рятувати. До всього, коронний номер — виступ велетенського ручного вовка — на межі провалу: юна глядачка, яку всі вважають причинною, сходить на сцену й приборкує грізного звіра. Що це, як не відьмацькі чари? Цирк рушає далі. Але з тої зустрічі в смугастому шатрі, на один вечір напнутому посеред скошеного поля, бере початок нова історія: про тих, хто шукає любові й справедливості, про людей і перевертнів, що намагаються віднайти свою істинну сутність.

Героям роману доведеться пізнати гіркоту зрад і поразок, здійснити сповнену пригод мандрівку українськими землями початку ХХ сторіччя і навіть знайти спільну мову з дивовижними істотами з давніх легенд.

НАТАЛІЯ
ДОВГОПОЛ

МАНДРІВНИЙ
ЦИРК
СРІБЛЯСТОЇ
ПАНІ

НАТАЛІЯ ДОВГОПОЛ

МАНДРІВНИЙ ЦИРК
СРІБЛЯСТОЇ ПАНИ

Роман

Харків

2020

2021

ISBN 978-966-982-608-4 (epub)

Жодну з частин даного видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

Серія «Художня література»

Дизайнер обкладинки Михайло Присяжний

Електронна версія створена за виданням:

Д

58 Довгопол Н.

Мандрівний цирк сріблястої пані : роман / Наталія Довгопол. —
Х. : Віват, 2020. — 352 с. — (Серія «Художня література», ISBN
978-966-942-826-4).

ISBN 978-966-982-148-5

Ефектна власниця мандрівного цирку фрау Гріте переживає скрутні часи. Мало того, що її чоловік виявився авантюристом і зник безвісти, так ще й трупу доводиться від зубожіння рятувати. До всього, коронний номер — виступ велетенського ручного вовка — на межі провалу: юна глядачка, яку всі вважають причинною, сходить на сцену й приборкує грізного звіра. Що це, як не відьмацькі чари? Цирк рушає далі. Але з тої зустрічі в смугастому шатрі, на один вечір напнутому посеред скошеного поля, бере початок нова історія: про тих, хто шукає любові й справедливості, про людей і перевертнів, що намагаються віднайти свою істинну сутність.

Героям роману доведеться пізнати гіркоту зрад і поразок, здійснити сповнену пригод мандрівку українськими землями початку ХХ сторіччя і навіть знайти спільну мову з дивовижними істотами з давніх легенд.

УДК 821.161.2

© Довгопол Н. О., 2020

© Присяжний М. В., обкладинка

© ТОВ «Видавництво “Віват”», 2020

ПРОЛОГ

Смугасте циркове шатро височіло посеред скошеного поля, простісінько на стерні, де ще вчора тітка Секлета випасала корову. З усіх навколишніх сіл сюди збігалася босонога дівтора, повагом чвалали закутані у квітчасті хустини бабці, поспішали причепурені дівчата, повертаючись із нічної зміни на цукровому заводі.

На табуретці перед входом сиділа яскраво-руда юначка, затягнута в корсет. Виставивши ногу в розріз спідниці — непристойно широкий як для чемної панночки, — вона вигравала на акордеоні нечувану в тутешніх місцях мелодію.

— Ми зупинилися в цьому болоті єдино тому, що нам потрібні гроші. Терміново потрібні гроші, — ніби сама до себе, прошепотіла молода жінка, яка стояла осторонь і байдуже спостерігала за барвистим натовпом. Її тонкі уста лишали слід кармінової помади на склянці з ледве теплим чаєм, а сріблясте волосся завитими кучерями спадало на прикриті шаллю плечі.

На стерні попри пані вмовстився вовк. Велетенський вовк. Його хутро мало той самий дивовижно-металевий колір, що й волосся відстороненої жінки, а очі світилися яскравими вогнями: одне — жовтим, а друге — небесно-блакитним.

— Ойгене, уже час. — Легкий німецький акцент забринів у голосі.

Ледь торкнувшись пальцями голови звіра, жінка пішла до циркового фургончика, розташованого одразу за шатром. Одного з чотирьох, прикрашених дзвіночками, стрічками й дерев'яними табличками з написом «Цирк фрау Гріте». Вовк на ім'я Ойген вайлувато підвівся та, не зважаючи на галасливих глядачів, попрямував за господинею.

— Ми розпочинаємо! — на всю горлянку, дзвінко та співучо прокричав коротун-конферансьє з кругленьким черевцем і смішливими очима, мимоволі поправляючи блискучу краватку.

Полог шатра опустився за останніми гостями. Мов за помахом чарівної палички, спалахнули гасові лампади, і глядачі радісно заплескали в долоні, тісніше притуляючись одне до одного на розкиданих по колу солом'яниках. Із грамофона долинули звуки маршу, і на імпровізовану арену висипали різномасті циркові артисти.

— Диви, який красень! — на вухо сусідці зашепотіла схожа на чаплю дівиця у вицвілій хустці з маками.

— Котрий? Отой вусатий, що стоїть на голові? — розділяючи її захват відповіла куца білявка, що сиділа опліч.

— Та ні, он той, кучерявий, з бакенбардами, що гойдається під стелею!..

Музика заграла гучніше, перекриваючи слова дівчат. Руда акордеоністка вийшла на арену, заводячи сороміцьку співанку з янгольським виразом простуватого, але густо розмальованого обличчя. Її великий рот розтягнувся в самовдоволеній посмішці, а голос звучав чисто й сильно.

Від тих коломийок чоловіки зареготали, а матері поспішно затулили дітям вуха, наче їхні чада ніколи не бували на сільських весіллях.

— Ти бачила? — знову заторохтіла сусідці «чапля», тільки-но стих акордеон. — *І ця пришелепувата* явилася.

— Хто, Причинна?

— Ну, а хто ж! Сидить, очиськами кліпає. Відьомське поріддя, тьху! — вдала, що спльовує просто собі під ноги, дівиця.

— А мені її навіть шкода, — відповіла білявка. — Уяви, як то — цілими днями одно говорити з деревами. Хай хоч сьогодні розважиться. Ой, дивися, знову твій кучерявенький!

Кучерявий циркач у жовто-чорному трико взявся підкидати наточені ножі й булави, вправно балансує на високих ходулях. У той самий час з-за лаштунків виринула темношкіра дівиця з пухкими губами й гладенько зачесаним смоляним волоссям. Артистка зробила подвійне сальто й розповзлася в шпагаті, з легкістю ловлячи сталеві клинки жонглера. Тугий гімнастичний костюм, укритий блискітками, горіхово-коричневий, що тон у тон повторював колір шкіри, підкреслював круті стегна дівчини, тонкий стан і треновані, м'язисті руки. Ось вона ловить ніж і, не обертаючись, жбурляє його через плече, потрапляючи точнісінько в намальовану на дерев'яній дошці мішень. Ось зал

вибухає оплесками, у захваті роззявляючи роти, а гімнастка присідає в глибокому реверансі, поблискуючи лелітками на костюмі.

Пара туманних очей не зводила зачарованого погляду, ніби прикутого до арени. Та, яку назвали Причинною, не помічала нічого навколо. За мить увесь світ перетворився для неї на одну суцільну циркову арену, встелену червоним оксамитом і осяяну гасовими вогнями. Вона не чула, як чоловіки біля неї перемовлялися:

— А що ж то за шапіто, у якому навіть звірів нема? От я був у Києві, Харкові... Там і коні, і дресировані тигри, і пітони... Кажуть, незабаром привезуть слона. А тут...

— Чув, що власниця цирку, фрау Ґріте, затята противниця вистав із тваринами. Вона каже, що це не гуманно, — відповів молодик у зеленому капелюсі й модному картатому піджаку. — Єдина тварина, яка з'являється на арені, це її знаменитий ручний вовк...

Не встиг пан у зеленому капелюсі домовити, як з-за куліс і справді вийшов сріблястий вовк, зростом із доросле ягня. Його довга шерсть виблискувала в жовтуватому освітленні, гудзики різнокольорових очей загрозово блимали. Публіка зойкнула від жаху: ані нашійника, ані повідця чи клітки, яка б захистила людей від звіра.

— Ойгене, лежати, — скомандувала йому фрау Ґріте, яка тепер, скинувши шаль, демонструвала глядачам оздоблену бісером аквамаринову сукню та скосисті плечі.

Загрозовий погляд змінився байдужим. Вовк слухняно ліг посеред арени, поклавши голову на передні лапи й настовбурчивши вуха. Так роблять свійські пси й цуценята, тож дівчатка в залі аж зітхнули від замилювання. Далі за командою дресирувальниці здоровенний вовк ставав дибки, плигав через кільце, перестрибував з одного стільчика на інший і робив це з гідністю та грацією, властивою лише хижакам.

— Може, у нас є сміливці, що не побоятся попестити Ойгена? — раптом звернулася до публіки срібляста пані, примружуючи очі. — Найсміливіших чекає грошова винагорода!

На красивому обличчі Ґріте майнула холодна лукава усмішка. Штучна, наче маска з її костюмерні.

Старі й малі лише міцніше вчепилися пальцями в солом'яні подушки, і тільки найвідважніші припустили можливість легкого заробітку, несміло підводячи руки.

Натомість Ойген перестав бути милою кімнатною тваринкою: він вишкірився, оголюючи масивні білі ікла, і тихенько загарчав. Відчайдухи швиденько опустили досі цілі кінцівки, а дресирувальниця посміхнулася переможно, пестячи сердитого звіра між вух.

— Я хочу, — несподівано підвелася з місця та сама пришелепувата й, не чекаючи дозволу, попрямувала до арени.

Її довге чорне волосся закублалося і розтріпалося похиленими плечима, майже повністю покриваючи тендітну дитячу фігурку, вбрану в саму полотняну сорочку без жодної вишитої стьожечки.

— Як тебе звати, смілива дівчинко? — медовим голосом звернулася фрау Гріте, оцінюючи новоприбулу. На її звичній масці з'явилася ледь помітна тріщина, з-за якої проглядалося справжнє здивування.

Та завмерла на півкроку. Її карі, устелені туманом очі округлилися, а біла шкіра, здавалося, побілела ще дужче. Дівчинка мовчала.

— Вона божевільна! — викрикнув хтось із публіки. — Не зважайте на неї!

— Це дівча навіть не знає, як зветься! — підтвердив інший голос. — Вона знахарці місцевій прислуговує. Ми називаємо її Причинною, бо вона несповна розуму.

— Причинною?

Одна срібляста брова фрау Гріте поповзла вгору.

— Що ж, і ти не боїшся вовка, мала? То ходи обійми його, — ласкаво підбадьорила дівчинку пані, удавано всміхаючись. — Ще ніхто за всю історію нашого цирку не наважувався торкнутися Ойгена на арені.

Причинна ступила крок. А потім іще один. У глядачів перехопило дух, бо що ближче підходила юнка, то сильніше шкірився звір.

— Навіть виняткові сміливці й відчайдухи завмирають у сажні¹ від вовка, почувши його рик! — із пафосом вирекла срібляста фрау, дедалі більше нагнітаючи ситуацію. — Чи ж насмілишся ти підступитися ближче, відважна дівчинко?

Ще крок. Ось уже вовк роззявив рожеву пащу, готовий учепитися дівчинці в простягнену руку... Аж раптом сталося несподіване. Глядачі й незчулися, як Причинна опинилася просто біля звіра, опустила на коліна й затисла велику Ойгенову голову в обіймах.

Публіка полегшено зітхнула, утім, не забувши пустити шпильку на адресу пришепелуватої. А вовк і зовсім отетерів від такого зухвальства, вирячивши їй без того великі очі та, мов цуценя, підібгавши хвоста.

— Ну, добре, добре, смілива дівчинко, — спробувала відірвати від вовка Причинну срібляста пані, ховаючи під привітною на цей раз маскою збентеження. — Винагороду отримаєш після вистави. Я чекатиму на тебе в моєму фургончику... Музику! Му-зи-ку!

Руда знову заграла на акордеоні, виконуючи романс уже на пару з конферансьє. Далі були трюки на одноколісному велосипеді, кумедні жарти коротуна-ведучого, що виявився непоганим коміком, плювання вогнем та еквілібристика. Грандіозне як на провінційний цирк фінале закінчилося феєрверком з конфеті та гучними оплесками.

Глядачі потроху розходилися по домівках, ішли порати худобу, копати моркву й трусити килими, а Причинна так і сиділа на солом'янику, довгим поглядом пронизуючи спустілу арену, ніби в змозі побачити щось, приховане від звичайного ока.

***

— Що ж, фрау Гріте, вітаю з аншлагом! — До блідо-голубого фургончика, над яким майорів прапорець із зображенням вовка, неквапливо наближався молодик у зеленому капелюсі й картатому піджаку.

— Дякую, пане Скляренку. — Власниця цирку ледь схилила голову в поклони. — Це було дуже щедро з вашого боку — дозволити нам виступити тут, у вашій Смородинці.

— Публіка в нас не богемна, але принаймні не розбещена вар'єте й театрами, — усміхнувся Скляренко.

Його обличчя було симпатичне, а в очах грали вогники.

— Сподіваюся, ви не відмовитеся повечеряти зі мною сьогодні? — Молодик торкнувся вустами мережаної рукавички Гріте, спідлоба дивлячись на дресирувальницю й намагаючись зазирнути їй у вічі.

— На жаль, уже сьогодні ми вирушаємо далі, — звільнила руку фрау без тіні кокетства.

— Перегляньте ваші плани, люба пані. — Вогники в очах молодика змінилися на загрозливі іскри. Утім, його миловидне та якесь досі дитяче обличчя не спроможне було навіяти жах. — Хіба чесно, що я, син цукрового короля, дав вам добряче заробити, а сам не отримаю нічого натомість?

— Ось ваша розписка. — Фрау витягла із сумочки папірець. — Тут нічого не написано про відшкодування чи відсоток із продажу. Тож, пробачте, я маю збиратися...

Скляренко схопив був руку жінки, але дверцята фургончика прочинилися і в отворі з'явилася грізна вовча морда. Пані імпресаріо² кинула на молодика короткий погляд і вичавила усмішку.

— Ви знаєте, любий Серж, що я колись була заміжня?

Той кивнув у відповідь.

— Подейкують, — холодно вела далі срібляста пані, — що це я вбила свого чоловіка. Тож ліпше не створювати перешкод на моєму шляху. Бо хтозна, що може статися.

Сказала й зникла у фургончику.

Молодик у зеленому капелюсі сплюнув крізь зціплені зуби й нервово обсмикнув шовкову камізельку³. Не звик панич Сергій Скляренко, щоб дами йому відмовляли. Такі ситуації траплялися з ним украй рідко й залишали дуже неприємний осад.

Обвівши розсіяним поглядом циркове закулісся, юнак зупинився на чорнявій гімнастці, що саме виходила із шатра. У її гнучкій статури, шкірі кольору кави з молоком, крутих стегнах та екзотичних рисах обличчя проглядалася африканська кров. «А що, ця гутаперчева дівчинка теж нічогенька», — подумав Серж, франтувано насуваючи на очі капелюха й крокуючи просто до фургончика смаглявки.

¹ Сажень — одиниця вимірювання довжини на теренах Російської імперії, що на початку ХХ ст. дорівнювала 213,36 см. (Тут і далі прим. ред.)

² Імпресаріо — підприємець, що утримує театр, цирк чи інший розважальний заклад.

³ Камізелька — жилет.

Розділ I

Не русалонька блукає — то дівчина ходить,
й сама не зна (бо причинна), що такеє робить.

Тарас Шевченко. Причинна

Від'їхали так далеко, як устигли до настання ночі. Табір розбили край Дніпра, трохи вище від Черкас.

Робочі знову витягали розкладні столи, крісла та все кухонне причандалля, кухар заходився варити суп у великому казані, відрізаючи шматки сирого м'яса для Ойгена. Стриножені коні мирно паслися на сусідній галявині, поскубуючи траву, а вечірні пташки наповнювали ліс розкотистими піснями.

Ніби відгукуючись на той спів і аромати напівготового супу, мандрівні циркачі, потомлені за день, виходили з фургончиків. Вони підсідали ближче до багаття, кутаючись у вовняні ковдри: вересневі вечори ставали дедалі холоднішими.

— І треба ж було проти ночі зриватися, наспіх усе пакувати, потім знову розкласти, щоб просто поміняти шило на мило? — пробубніла собі під ніс темношкіра гімнастка, розминаючи шию. Достатньо голосно пробубніла та ще й озирнулася, аби впевнитися, що оточення її почуло.

Але всі промовчали. Мовчала й срібляста пані, розлігшись у складаному шезлонгу. Легенький вітер шумів верхівками кленів і лип, зриваючи перші пожовклі листки, підкидаючи й граючись ними, ніби дитина — паперовими літачками. У повітрі пахло свіжістю й ранньою, ще зовсім юною осінню.

— До речі, фрау Гріте, а коли нам уже заплатять гонорар за минулий місяць? Здається, ми непогано заробили в цьому Богом забутому селі...
— Дівчина знову надула пухкі губи та приликала й без того гладенько зачесане назад волосся.

Ніхто не знав її справжнього імені — називали просто Пантерою. Це ім'я справді пасувало зовнішності й гоноровому характеру африканської гімнастки.

— Дівчинко моя, а не забагато нарікань як для одного вечора? Чи це на тебе так знайомство із Сержем Складенком уплинуло? — огризнулася Грїте. Її губи стулилися в одну лінію. Таку тонку, що якби не кармінна помада, то їх узагалі не було б видно на припудреному обличчі.

Пантера зручніше примостила на пеньку пишні й пружні від виснажливих тренувань сідниці, затягнуті в чорні штани, та спритно застібнула гудзики на високому комірі чоловічої гімнастери. Поза сценою вона любила зручний одяг — байдуже, чоловічий чи жіночий, аби не сковував рухів та обкутував її з голови до ніг.

На її смаглявих щоках важко було розгледіти рум'янець, але хитра посмішка прорізала обличчя, ніби натякаючи, що дівчині анітрішечки не соромно.

— А й справді, фрау Грїте, — долучилася до розмови циркова ворожка, літня пані Зінаїда Лаврівна. — Щось давненько ми не бачили гонорарів...

Вовк біля ніг Грїте тихо, але загрозливо загарчав.

— Не забувайте, — холодно відрізала пані імпресарію, притримуючи Ойгена рукою, — це я годую й одягаю вас, купую овес для коней і гас для ламп...

— То чому ми весь час виступаємо по якихось нетрях і закамарках? — не витримала Пантера, схоплюючись на ноги. — Пан Серж, наприклад, пропонував мені гастролі по...

— Усе ж таки пан Серж. — Крива посмішка поповзла обличчям фрау Грїте. — І що він тобі обіцяв, наївне дівчисько? Світову славу? Золоті береги? Знаєш, скільки таких, як твій Серж, я зустрічала на своєму шляху? Є для них одне ім'я — пустобріх...

Мигдалевидні очі Пантери погрозливо блиснули. Не схоже, щоб вона справді була така вже наївна.

— А от я закохалася раз і назавжди, — мрійливо промурчала руда акордеоністка, підставляючи обличчя нічним світилам. Здавалося, їй не було діла до гонорарів, дрібних сварок і настання осені.

— Нелько, ти? — засміявся конферансьє, сідаючи ближче до гурту.
— Та в тебе ж щотижня нове кохання!

— Неправда, Георгію Михайловичу! — Вона ображено скинула підборіддя. — Та хіба я не казала? Минулого місяця під Бердичевом я бачила такого красеня! Плечі оттакі завширшки, суцільні м'язи! Волосся довге, до самих лопаток. А обличчя наче мальоване... Щоправда, було темно, тож я не встигла його добре розгледіти, але тепер думаю лише про нього...

— І де ж ти його бачила? — гмикнула Пантера.

— Та в лісі, як по-маленькому ходила... До речі, він був зовсім голим!
— дрібно засміялася Нелька, картинно затуляючи рукою свій чималий рот і розмазуючи ядуче-червону помаду.

Срібляста пані якимось непевно засовалася в кріслі. Ойген теж трохи підвівся, ніби розминаючи затерплі лапи.

Раптом почувся зойк. Один із робочих мов ужалений примчав до вогнища, налякано вирячивши очі.

— Там... у фургончику з реманентом... Там щось вовтузиться!

— Може, миша завелася? — знизав плечима коротун-конферансьє.

— Я знаю, як шарудять миші, Георгію Михайловичу! — прогугнявив той.

Кремезний робочий, що на пів ставки виконував обов'язки охоронця, зараз мав вигляд нажаханого підлітка.

— Це щось велике і... воно в тій магічній скрині, що лишилася в нас від ковельського ілюзіоніста...

Усі посхоплювалися з місць і хутко попрямували до фургончика, у якому тримали весь цирковий реманент і відпочивали робочі.

— Справді щось шкрябається... — прислухався Жорж, чухаючи на помаджений вус. — Здається, навіть щось наспівує...

Циркачі охнули й відсахнулися. З магічної скрині лунала дитяча пісенька про Подоляночку.

— Ой, та годі! — не витримала фрау Гріте.

Порозпихавши артистів руками, вона піднялася сходами у фургончик, підійшла до великої скрині, яку раніше використовували для фокусів, і підняла віко.

Із dna скрині підвелася Причинна. Її тіло було таке худе й кістляве, що вкриті пеленою туману карі очиська здавалися просто

величезними. На лиці не було й тіні рум'янцю чи засмаги — дівчинка скидалася на живого мерця.

— Свят, свят, свят! — перехрестилася Зінаїда Лаврівна.

— Справжня примара, — відсахнулася Нелька, хапаючи під руку жонглера Стьопку.

— Бідненька, як їй було в тій скрині... — Перейнятливий Георгій Михайлович похитав головою.

Але фрау Ґріте з дівчам не панькалася.

— Ану мерщій вилазь звідси! — Пані штовхнула її в спину, випихаючи з фургончика. — Ти що це, нишком сюди пробралася? Може, обікрасти мене вирішила?!

— Це ви, фрау Ґріте, обікрали бідну дівчинку, — картинно пригорнувши Причинну до себе, зауважила Пантера. — Ви обіцяли їй заплатити, от вона й підійшла до фургончика. А ви обманули нещасну та й далі обманюєте нас... На чужому горі, пані Ґріте, — сумно похитала головою смаглявка, говорячи з надривом, із трагічними нотками в голосі, — не наживешся...

— Ти жахлива актриса, — відрізала срібноволоса жінка, хапаючи Причинну за комір сорочки та висмикуючи її з Пантериних рук.

— Для початку дитину треба нагодувати, — гукнув від багаття сивий кухар, наливаючи першу миску супу й простягаючи гості. — У мене сьогодні такий наваристий капусняк вийшов, що й ополоник стоїть!

Причинна підійшла. Вона мовчки взяла полив'яну миску та всілася на колоду.

— Поїси й марш додому! — пробурчала Ґріте. — Певно, батьки там уже божеволіють...

— Я не піду, — тихо видушила дівчинка.

— Що ти сказала? — Срібляста пані впритул підійшла до Причинної й нависла над нею всім своїм чималим зростом.

— Я залишуся з вами.

Дівчинка дивилася просто у вічі фрау Ґріте. Вона говорила впевнено й спокійно, ніби все й так було очевидно. І це дратувало фрау ще більше.

Тільки-но жінка хотіла сказати щось жорстке й образливе, як конферансьє торкнувся руки розлюченої Ґріте й відвів її вбік.

— Куди ж ми виженемо малу проти ночі? Нехай поїсть, поспить, а зранку дамо їй грошей, посадимо на візника...

— Жорж... — просичала на Георгія Михайловича вона.

Потім зітхнула. Ще раз зиркнула на дівчинку, перевела далекий погляд на зоряне небо й зрештою погодилася.

— Відсипайтеся, бо завтра на світанку вирушаємо до Черкас, — кинула підлеглим Гріте, і собі ялозячи ложкою в супі.

— А де ж дівчинка сьогодні спатиме? — уїдливо запитала Пантера, що ніяк не могла вгомонитися. — Нас і так троє живе в жіночому фургончику. А з усіма костюмами й тоннами гриму там і яблуку ніде впасти. Поселиш її до наших жонглерів-акробатів? — по-змовницьки підморгнула вона своїм напарникам. — Чи, може, до робочих? Назад у скриню?

— Вона ночуватиме зі мною, — відрізала Гріте, яку ця ситуація дратувала дедалі більше й більше. — А будеш багато просторікувати — не бачити тобі премії!

— Спершу хоч гонорар виплати, — форкнула собі під ніс Пантера й зникла за дверима фургончика.

Тієї ночі Гріте лежала в ліжку, марно намагаючись заснути. Надщерблений місяць зазирає крізь вузеньке, запнуте фіранками вікно. Він підсвічував сріблясте хутро вовка, який теж совався на своїх пухових подушках, то кладучи голову на передні лапи, то перевертаючись набік. Гріте знала, чому Ойгену не спиться — він уже чекає на місяць у повні.

У кутку фургончика стояла коротка кушетка, на якій, скрутившись калачиком і вкрившись ворсистим пледом, лежала Причинна. Гріте підвелася на ліжку й зиркнула в її бік. До всіх її проблем неодмінно мала додатися ще одна! Зранку треба буде відправити цю божевільну назад. Гріте вже боялася зазирати в облікові книги: і так ледь кінці з кінцями зводили, бракувало ще один рот годувати. До того ж панькатися з дитиною, що несповна розуму...

Срібна пані знову зиркнула в бік кушетки. Очі дівчинки були розплющені. Причинна не зводила погляду з Ойгена.

— Я б теж не хотіла бути вовком... — прошепотіла вона в нічній тиші.

Від тих слів Ойген здригнувся. Здригнулася й срібна пані.

— Що ти сказала? — перепитала жінка.

Але дівчинка не відповіла, а за мить вона вже мирно сопіла.

Ґріте з Ойгеном перезирнулися. Вовк висунув шию, принюхався й уважніше придивився до їхньої нічної гості. Дівчинка як дівчинка, нічого незвичайного. Хіба що божевільна. Причинна.

Зранку привітне сонце виблискувало в річковому плесі. Мимо пропливали вітрильники й рибацькі човни. На похідній сковорідці парувала ячня, Нелька шаткувала капусту на салат, Пантера з акробатом Алеком та жонглером Стьопкою репетирували новий номер на траві, а Георгій Михайлович розповідав небилиці, сьорбаючи каву.

— Ось тобі гроші, — сунула в руку Причинній кілька копійок Ґріте, виходячи з фургончика. — Снідай і забирайся звідси.

Дівчинка розгублено дивилася то на монети, то на сріблясту пані, то на вовка, що влігся в тіні вербички. Ґріте навіть на мить здалося, що в каламутних очах божевільної прояснилося.

— Не проганяйте мене. Я не хочу додому. Я хочу з вами... — зашепотіла Причинна синюшними губами.

— Та зрозумій ти нарешті! — вхопила її за плечі фрау. — Тобі скільки хоч років? Дванадцять? Тринадцять? Ти дитина й тобі не місце в мандрівному цирку! Візьми ці гроші. Жорж виведе тебе на дорогу й посадить на якусь попутну підводу. Твоя мама, напевно, уже місця собі не знаходить...

— У мене немає мами, — глухо відповіла Причинна, кліпаючи довжелезними чорними віями.

Усі артисти, що вже наготували виделки до сніданку, ураз повернули голови.

— Ні, ні і ще раз ні, навіть не дивіться на мене! — скинула руки догори срібляста пані. — Я з дитиною не няньчитимусь.

— Що ж... Я попідкуюся про все, — зітхнув Жорж, беручи Причинну за руку. — За годину її вже тут не буде.

Коли після сніданку маленька постать в самій полотняній сорочці зникла за рогом, циркачі ще трохи пошепталися, назвали Ґріте безсердечним стервом і неспішно повернулися до буденних справ.

Сріблястий вовк так і лежав під кущем, за весь ранок навіть не поворухнувшись. Він іще довго дивився вслід дівчинці різнокольоровими очима. Та цього разу його погляд був не звично байдужий, а тужливий, протяжний, терпкий. Погляд людини — не звіра.

Розділ II

Біда не ходить сама.

Українська приказка

Корнелія сиділа на березі річки й стригла нігті. Таке просте заняття давало їй можливість побути наодинці й подумати. Думала дівчина рідко й мало, бо від думок про майбутнє боліла голова, а в минулому залишилося надто багато речей, про які вона воліла не згадувати. Але іноді Нелька все ж утікала від циркового балагана й лишалася наодинці з собою. Усі колеги знали, що після того «сеансу думання» акордеоністка з вогненно-рудим волоссям іще два дні ходитиме мов у воду опущена, днями й ночами співаючи тужливих циганських романсів.

Проте щоразу меланхолія минала так само несподівано, як і з'являлася. Дивовижним чином до Нельки знову поверталася її природня безтурботність, і дівчина ладна була й далі горланити частівки й розповідати непристойні анекдоти.

От і зараз Корнелія втекла від гамору, розстелила стареньке покривало й дістала з мішечка ножиці зі звивистими ручками й таку ж витончену пілочку з добротної, вилощеної сталі. Єдині речі, що zostалися з минулого життя.

Її всипаний веснянками ніс, плаский і простакуватий, був намазаний спеціальним кремом із чорної ікри та десяти трав, який вона аж за п'ять рублів купила в Житомирі на ярмарку. Той крем мав дарувати вічну молодість, як говорилося на упаковці, а найголовніше — прибрати з обличчя ненависне їй ластовиння.

Сонце заходило за Нельчиною спиною, розбавляючи сині дніпровські води жовтогарячими й рожевими відтінками. Ліворуч від дівчини, віддаля, лежали Черкаси з новозбудованими заводами й фабриками, праворуч же розкинувся запашний сосновий бір, порослий густим підліском, що вже подекуди по-осінньому жовтів. Лугові трави край

води благально тягнулися до останніх промінчиків сонця, спішили доцвісти до настання перших холодів.

За день артисти проїхали кілька верст униз річкою і тепер, поставивши шатро просто за крайніми хатами міста, готувалися розважати черкаських глядачів. Від шапіто долинали звуки грамофона. Грала арія з модної на заході опери «Мадам Баттерфляй» про нещасливе кохання японської гейші до американського офіцера. Та що вони взагалі можуть знати про нещасливе кохання! Нелька спробувала згадати обриси таємничого юнака, якого мигцем бачила в лісі минулого місяця, але мара розповзалася в її пам'яті, ніби він був не справжній, а лише створений у її уяві. Та ще й ця музика геть не дає зосередитися на прекрасному!

Арія заграла голосніше, розбурхуючи неприємні спогади, від яких нікуди було втекти. Можливо, зроби вона інший вибір, то це її голос звучав би зараз із платівки? Ах, знову Пантера! Це вона обрала музику для нового номера. Красується на линві, балансує з японською парасолькою в руках... Вічно ця мулатка репетирує, ніби хоче показати, що краща за інших. Хоч би день на місці всиділа.

Раптом у воді щось захлюпало. Спершу Нелька подумала, що це риба, але незабаром захлюпало знову, і цього разу гучніше. Схопившись на ноги, Корнелія вгледілася в прибережні хвилі.

Із Дніпра на берег виходила людина. Дівчинка світила ребрами — вона була зовсім голою, до пояса вкритою самим лише волоссям, що чорними мокрими пасмами прилипало до обличчя й гострих сутулих плечей.

— Божевільна? Це т-ти? — мало не заїкаючись, прошепотіла Корнелія.

Спершу їй хотілося просто бігти геть від тієї моторошної яви. Проте, побачивши, як тільки малої тремтить на холодному осінньому вітрі, Нелька жалісливо скривилася, підхопила із землі покривало й закутала ним змерзле дівчисько.

— Ти що тут робиш? Як ти сюди дісталася? Хіба ж мсьє Жорж не посадовив тебе на підводу?

— Я зіскочила, — цокаючи губами, відповіла та.

— А потім що? Пливла аж сюди за течією?! — із жахом припустила Нелька.

— А потім я зустріла водяника.

— Водяника? — Нелька скептично подивилася на Причинну широко посадженими очима.

— Еге.

— І ти його попросила перекинути тебе на рибу й спровадити сюди?

Причинна знову згідно кивнула. Вона дивилася не кліпаючи, таким невинним поглядом, що Нелька вирішила одне з двох: або дівчинка — чудова актриса, або справді блаженна.

— А чого це раптом водяник послухав таку, як ти? — вирішила підіграти дівчинці циркачка, яка трохи зналася на народних повір'ях. — Ти йому, може, коня запропонувала? Чи сторгувалася з ним за ті дві копійки, що тобі фрау Гріте дала?

— Ми з ним давно товаришуємо, — без тіні усмішки сказала Причинна.

Від тих слів і такого по-дитячому щирого погляду великих карих очей по спині Корнелії пробіг холодок.

— Що ж... Ходімо зігріємо тебе. Зробимо фрау Гріте сюрприз...

Але тільки-но вони підступили до циркового шатра й фургончиків, як дівчинка налякано звела брови й закричала:

— Не можна вам тут ночувати! Забирайтеся звідси! Біда! Тут пройшла Біда!

Той крик збаламутив увесь цирковий люд. Акробат Алек звалився з одноколісного велосипеда, а Пантера мало не втратила рівновагу на високо натягнутому між деревами канаті.

— Ти що тут знову робиш? — побагровіла власниця цирку, виходячи з шатра. — Хіба я не веліла позбутися тебе ще зранку?

Але замість відповіді Причинна вчепилася в поділ її сатинового плаття й ще дужче закричала:

— Біда, срібляста моя пані! Біда!

— Та відчепися ти від мене! — Гріте відштовхнула дівча, пронизуючи її блакитними очима, мов стрілами. — Яка ще біда?

— Така стара та погана, у дранті, мотузком підперезана, із веретенами за поясом, на костур з людської кості обпирається...

— Та цур тебе таке казати! — вибігла наперед циркова ворожка Зінаїда Лаврівна. — Що тільки твоїй божевільній голові не

примариться! Біда, та й Біда... А як і пройшла, то що з того, га? Пройшла та й минула!

— А те... — Дівчинка раптом завмерла. Обличчя її стало зловісним, а затуманені очі — бездонними. — ...що Біда не ходить сама.

Усі заклакли мов укопані. Здоровані робочі, старенька ворожка, зовсім юний жонглер і вусатий акробат. Аж тут громом над усіма пролунав голос фрау Ґріте:

— Забирайся звідси! Щоб я тебе більше не бачила! Біда, кажеш? Та ти сама одне суцільне лихо!

— Ґріте, — жалібно звернувся до неї конферансьє, позираючи знизу вгору. — Та куди ж вона піде — геть змокла та ще й посеред ночі?

— Нехай жебрає деінде! — Жінка із силою штурхонула дверцята фургончика й ступила всередину. — А хто посміє її нагодувати, того звільню одразу! Без виплати гонорару!

Ґріте кинула полум'яний погляд на Георгія Михайловича, але той лише розгублено хитав головою. Решта циркачів недовірливо низували плечима, оглядаючи закутану в ганчірку, мокру з голови до ніг дівчинку, що пророчила їм усім нещастя. Наче й залишити дівча в такому стані не годиться, але й піклуватися про неї не на часі.

Першою заговорила ворожка:

— Дитино, зрозумій. — Зінаїда Лаврівна обійняла Причинну за ледь прикриті запиналом плечі, співчутливо позираючи на її босі ноги. — Фрау Ґріте каже правильно. Дітям не місце в цирку. А своїми... кхе... вигадками... ти лише робиш гірше. Ходи погрійся біля багаття. Знайду тобі якусь одежину, взуванку, заварю чаю... Але вже завтра ти маєш повернутися туди, звідки прийшла. Ще зранку, до вистави. Ти згодна?

Дівчинка не відповідала. З її очей дедалі помітніше спадав білий завій, погляд ставав темно-карим і гострим.

— Не буде завтра ніякої вистави. Біди не продати, не проміняти, не переplistи, не перебрести... — нарешті сказала вона, ледь-ледь ворущачи губами.

***

У бору, серед високих пухнастих сосон, що темними баштами височіли над головою, було моторошно. Причинна зловила себе на думці, що в неї з'явилося не знане раніше тремтіння в колінах — почуття страху. Чи, може, просто давно забуте? Усі ці роки вона не боялася й не тривожилася, не тішилася й не любила. Узагалі нічого не відчувала.

Тепер у голові дівчинки прояснялося. Повільно, болісно. «Причинна... Причинна... Але ж це не моє ім'я. Мене звати інакше. Моє справжнє ім'я схоже на шепіт хвиль, воно чарівне й загадкове». Стара відьма називала її просто дівкою. Та й не дивно — окрім неї та Ївги Митрофанівни на межі з Тим світом нікого живого не було, тож нічого вигадувати якісь імена. Хіба в селі на ярмарку, коли Митрофанівна гукала, то оберталося пів майдану, а вдома які ще можуть бути дівки? Одні щезники та русалки, змії, черепахи та малі потерчата.

Повіяло холодним вітром. Причинна потягнула рукави довгого светра — це жалісний Жорж, Георгій Михайлович, віддав свій, що зменшився після недавнього прання, але все одно на Причинній здавався велетенським.

Десь над соснами пролетіли кажани. Сторожко пугукнула сова. Причинна ковтнула грудку, що давила горло. Сюди вона прийшла, щоби спитати поради в мавок, послухати шепіт дерев. Може, хоч вони знають, яке таке лихо принесла із собою Біда. Та на Цьому світі дерева мовчали. Дівчинка притулилася була до стовбура ліщини, припрошуючи її до розмови, аж раптом завмерла.

Повновидий місяць, що проглядав із-за крон, ясно освічував обриси велетенського срібного вовка. Як і належить вовкам, Ойген трохи повив на повню, сидючи на задні лапах. І вмить змовк. Настовбурчив гострі вуха. Насторожився, а потім тихенько заскавчав. «Перетворення завжди болісні», — чомусь подумала дівчинка.

Просто на очах у Причинної плечі вовка ширшали, розросталися, обличчя ставало пласким і круглим, а хутро загорталося всередину. У світлі місяця зараз стояв не вовк, а високий м'язистий юнак, гладкощокий, з гострим носом, масивним підборіддям і срібним волоссям до лопаток. Дівчинка, залякнувши, дивилася на його немов

відлиту зі сталі спину й міцні ноги, як ото дівчата в їхній церкві витріщаються на зображення нагого Іоанна Предтечі.

Вітерець, що віяв від Дніпра, раптом перемінів напрямок. Хруст гілки й запах мокрого волосся привернув увагу хлопця, що насолоджувався перебуванням у людському тілі, але досі мав чуття звіра.

Ойген обернувся.

— І давно ти тут стоїш? — грізно запитав він, поблискуючи очима: одним жовтим, а другим блакитним.

Нове почуття скувало все тіло Причинної. Дівчинка навіть згадала його назву. Вона засоромилася, з'їжилася, знітилася. То ось як воно буває? Ось що відчують люди...

— Чого залякла? Відповідай! — знову гримнув Ойген. Хрипко, ніби вчився говорити наново.

— Я просто... Ти просто... дуже гарний, — видушила Причинна, не відводячи погляду.

Тепер знітився Ойген, раптом згадуючи, що він зовсім голий.

— А те, що ти вовкулак, я одразу збагнула, ще на виставі. Якщо не хочеш, щоб знали інші, я нікому не скажу...

— Не хочу, — буркнув Ойген, ховаючись за дерево. — Хто ти взагалі така?

— Я... не знаю.

Вони б і далі вели розмову, але за деревами замиготіла багряно-жовта заграва.

— До світанку ще далеко...

— Вогонь! — закричав перевертень.

— Біда... — затамувала дух Причинна.

Усе почалося опівночі. Фрау Гріте вибігла з фургончика в самій шовковій сорочці, бо знадвору долинали розпачливі крики й іржання коней, чулися тріск деревини й запах гару. Те, що відбувалося, здавалося їй найгіршим страшним сном. Гарячковим маренням. Жінка заплющила очі, бо їй не хотілося йняти віри тій картині, що розгорталася надворі.

Палало шатро. Її прекрасне синьо-біле смугасте шатро! Вогонь уже погрожував перекинутися на фургончики, але перші відра дніпрові

води, принесені чоловіками, потроху тамували його голод, стишували, підкорювали пожежу. Ніхто не знав, як багато часу минуло й скільки її оточували траншеями, били цупкими ганчірками, обсипали прокльонами. Аж на світанку пожежа нарешті згасла, лишаючи по собі тільки попіл і понівечений цирковий реманент.

І тільки після перемоги над вогнем циркачі стали згадувати, що серед тих, хто гасив його, був і плечистий молодик у старому Жоржевому светрі, по-моряцьки пов'язаній хустці на голові та ще в якійсь кухонній ряднині замість штанів. Тільки-но загасили останню іскру, юнак зник, ніби й не було. Лише Корнелія твердила, що це він, її коханий, і навіть поривалася іти до річки на його пошуки.

Таємничий незнайомець не здивував фрау Гріте. Занадто добре вона знала брата й той час, коли він на кілька годин перекидається на людину. Дивувало інше: хто міг підпалити її цирк?! У тому, що це був підпал, вона не сумнівалася: на долівці напівзгорілого шатра знайшли побиті газові лампи, розкидані по всьому периметру арени.

З першими сонячними променями циркачі мовчки діставали із шатра все, що хоч трохи вціліло. Проте вціліли хіба що крихти. Жорж мало не ридав над розплавленим грамофоном, Зінаїда Лаврівна картала себе, що лишила всередині прозору кулю для ворожіння, а Пантера тримала в руках обпалений обрубок страхового каната.

— Я тебе прийняла в сім'ю! Витягнула тебе з боргової ями! Я тобі довіряла!

Дзвінкий ляпас порушив тишу. Це фрау Гріте вдарила гімнастку й уже знову занесла над нею розкриту долоню.

— Як ти могла!

Але другого удару не сталося. Пантера перейняла руку, хапаючи Гріте за тонку кисть.

— Отак, без суду та слідства? — примружилася вона, зазираючи бурштиновими очима просто у вічі пані імпресарію. — Ви з пів оберту звинувачуєте мене, дорога моя фрау? То мені доведеться виправдати всі ваші сподівання! Думаю, за ті два роки, що у вас день у день служила, я виплатила свій борг, заробила безстрокову відпустку й гонорар? Ви як хочете, — звернулася вона до інших циркачів, що ошелешено спостерігали за сценою, — а я беру фургончик — буде замість оплати — і їду до Києва. Досить з мене цієї гнилої курви.

Сріблясте волосся розсипалося по плечах, коли імпресаріо мотнула головою й просичала:

— Скільки він тобі заплатив, той Серж?

— Фрау Гріте, про що це ви? — підійшла до гурту Зінаїда Лаврівна.
— Розібралися б спершу з алібі, а потім руки розпускали. Коли зайнялася пожежа, ми з дівчатами сиділи у фургончику, пили вино й розмовляли. Знаєте, про що? А про те, що добре було б таки отримати свої гроші. Але тепер... — Ворожка присвиснула, поглядаючи на згоріле шатро. — Тепер не скоро вже виплатите, люба пані. Ой, не скоро.

Циркачі мовчки пакували речі, запрягали коней і їхали геть. Гріте навіть не намагалася їх утримувати. Вона сиділа на обвугленому пеньку, обхопивши голову руками.

Бозна-скільки часу минуло, але коли Гріте нарешті підвелася, то побачила біля себе Нельку в різнокольорових панчохах, що вмостилася на саквояжі, спершись на акордеон. Попри Корнелії на траві розпластався Жорж і тихенько сопів, усміхаючись уві сні.

— А ви чого тут? — не вельми привітно озвалася Гріте. — Що, місця у фургончиках забракло?

— Та ні, — байдуже знизала плечима Нелька, — місця достатньо. Але я собі подумала, що зараз почнеться. Це ж як гуска, якій відрубали голову.

Гріте скривилася від такого порівняння.

— Краще скажи, як потяг, у якого відчепили локомотив, — крізь сон вставив свої п'ять копійок Георгій Михайлович.

— Ну, можна й так, — погодилася Нелька. — Це ж почнуть ділити, на шматки ті фургончики рвати...

Від такої картини Гріте аж скоцюрбило.

— ...спершу скажуть: «Нумо, дамо виставу в „Шато де Фльор”⁴!» А як дійде до діла, то один нап'ється, другий запізниться. А тоді що? Усі розбіжаться в пошуках кращої долі. А я не хочу до Києва, і шукати там мені нема чого. Я краще з вами.

Сонячний зайчик відстрибнув від Нельчиної брошки й опинився просто на носі Гріте.

— Зі мною? Ну, що ж... А ти, давній друже? Ти теж думаєш, що краще зі мною? — звернулася вона до Жоржа.

— Ти ж знаєш, срібна квіточко, за тебе я у вогонь і воду, — не розтуляючи очей, проказав конференсьє. — Буду клоуном із червоним носом, вуличним скоморохом чи на лихий кінець вовка твого своїм жирком погодую... Та все ж у пригоді стану.

Ґріте невесело засміялася. Вона підвелася з пенька й поглянула на обгорілі рештки свого цирку, дітища, яке плекала цілих п'ять років. Зітхнула.

Раптом погляд жінки зупинився на голубому фургончику із зображенням вовка. Її фургончику, єдиному, що лишився з усієї циркової вервечки. На його порозі сиділа Причинна.

— То це ти... Це ти підпалила шатро, божевільна... ідіотка, юродива!
— Зі скаженіючими очима Ґріте кинулася до дівчинки. — Недарма ж ти все торочила: «Біда, та й біда»!

Може, і прибила б малу на місці, якби поперед Причинної не вискочив сріблястий вовк.

Вискочив і загарчав, оголюючи білі зуби.

— Ойгене, що це означає?! — підвищила на нього голос Ґріте. — Ану з дороги. Мерщій!

Але вовк і не думав відступати.

— Схоже, твій вовк оберігає малу, — зауважив Жорж, підводячись із землі. — З таким покровителем її так просто додому не відправиш.

— Ойгене! — Нотки відчаю забриніли в голосі пані.

— Він хоче сказати, що, коли почалася пожежа, ми були разом, — тихенько мовила Причинна. На її плечах висів той самий учорашній светр, на який жужмом спадало заплутане чорне волосся.

Ґріте відступила. Вовк теж перестав шкіритися.

— Ви були разом? — недовірливо покосилася пані, згадуючи Ойгена, що гасив пожежу в тому светрі. — Тобто...

— Не проганяйте мене. Візьміть із собою, — не кліпаючи, попросилася Причинна. — Благаю... Я не хочу повертатися назад.

— Вона таки несповна розуму, — шепнула на вухо Ґріте акордеоністка. — Але мила. Як на мене, то я б її взяла.

— А й справді, Ґріте, — подав голос Жорж. — Що тобі ще втрачати? Якщо збираєшся відновити свій цирк, то краще мати поряд тих, хто

хоче зостатися.

— Відновити свій цирк?.. — Срібляста пані безсило опустилася на траву.

Обіч неї вмовстився Ойґен, цього разу лагідно тулячись до сестри.

— Ви думаєте... я зможу відновити те, у що вкладала душу стільки років і що розпалося в одну мить?

— Коли ти починала п'ять років тому, у тебе був тільки вовк. А тепер у тебе є ми, — усміхнувся Жорж, солодко потягуючись і демонструючи пожовтілі зуби. — Ще й пришелепувата мала на хвості. Вище ніс, шевфине!

Сонце здіймалося дедалі вище. Очі злипалися від безсонної ночі, а в животі вже бурчало.

— А я б зараз випила кави десь у місті... — мрійливо закинула голову Нелька.

— Зі сливовим рогаликом чи масляним круасаном... — підтвердив Георгій Михайлович.

— То чого ви розляглися? Запрягайте коней! — скомандувала срібляста пані. — Рушаймо на каву до Черкас!

[4](#) «Шато де Фльор» — відомий кафешантан у Києві, розважальний заклад з естрадою для виступів (був розташований на території нинішнього стадіону «Динамо»).

Розділ III

Буває, що й корова літає.

Українська приказка

Фургончик рухався широкими запиленими вулицями, об'їжджаючи вибоїни. Попереду, на козлах, сидів Жорж, а обіч нього — Причинна. Вона дивилася на місто широко розплющеними дитячими очима.

Околиці зустріли їх виструнченими обабіч дороги, покритими соломою хатками, що блимали на приїжджих голубими віконницями. Далі завиднілися зелені цибулинки церковних бань, гостроверха дзвіниця й невисокі муровані будинки, оздоблені ліпниною й пілястрами. У середмісті гімназистки в синіх сукенках і білих фартушках поспішали на навчання, із цікавістю зиркаючи на самотній цирковий фургончик.

— А де тут у вас можна поснідати? — Жорж торкнувся рукою капелюха, звертаючись до пана з тростинкою, що саме вигулював болонку.

— Отам, на розі Дахнівської⁵ та Парадної⁶, є готель. Ви його точно не оминете: цегляний, з високою баштою⁷, — привітно всміхнувся перехожий.

Готель «Слов'янський» справді важко було не помітити. Двоповерховий будинок, увінчаний шпилем, прикрашений химерними башточками й мережаними балконами, був схожий на один з тих шоколадних тортів, які готували в паризьких кондитерських. Фрау Гріте роззирнулася й задоволено потерла руки, затягнені в довгі атласні рукавички. Дорогою вона встигла причепуритися, тож її сріблясті вії та брови були покриті чорною тушшю, завите волосся зібране у високу зачіску з чудернацьким пером, а на вустах лежала улюблена матово-кармінна помада.

— Здається, це не таке вже й погане місце, — звернулася вона до портьє. — Підготуйте нам три кімнати на сьогодні. А де тут варять пристойну каву?

— На першому поверсі маємо цукерню «Константинополь». А щоб поїсти — то вам треба на Гоголівську⁸, у ресторацію. Накажете замовити вам столик?

— Так, на чотири персони. До речі... — Вона кинула погляд на Причинну, що досі мала жалюгідний вигляд. — А у в вашому місті є богадільні?

— Цілих дві, — з гордістю заявив молодцюватий портьє.

— Добре. Але поки обмежимося кавою.

Гості вже заходили у фое готелю, коли портьє знову озвався, скося поглядаючи на велетенського вовка:

— Пані, у нас із тваринами не можна...

— Тваринами? — Фрау Ґріте повела бровою. — Якими тваринами? Скажу вам по-секрету... — Вона поманила чоловіка довгим пальцем. Запах дикої троянди пронісся в повітрі.

Витончена жінка нахилилася до портьє близько-близько та прошепотіла йому просто на саме вухо:

— Це мій брат.

Підморгнувши розгубленому службовцю й перехопивши з його рук ключі, Ґріте швидко піднялася сходами нагору. За нею ліниво попрямував вовк, залишаючи на синьому килимі сліди запилених лап.

Причинна стояла боса у фое готелю та вражено розглядала його багате убранство: кришталеві люстри, мальовані китайські вази, дивани із червоного дерева й оксамиту. Десь глибоко в її свідомості виринали обриси схожого будинку, просторого й світлого, зі стінами кольору заварного крему. Ті обриси ніби приходили до неї з іншого життя, звичайного життя звичайнісінької дівчинки. І вперше за багато років вона замислилася: а що було до того, як вона потрапила до Митрофанівни?

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте,
будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ